

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSULINIO MOKESČIO ĮSTATYMO NR. I-509
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS RINKLIAVŲ ĮSTATYMO NR. VIII-
1725 1, 6, 6¹ IR 8 STRAIPSNIŲ IR ĮSTATYMO PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
SUSIJUSIO LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTŲ
(TAP 19-2110, 19-2111, 19-2112; TAIS NR. 19-14850, 19-14852, 19-14854)**

2020-01-10 Nr. NV-95

Vilnius

Įvertinę Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymo Nr. I-509 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo Nr. VIII-1725 1, 6, 6¹ ir 8 straipsnių ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo ir susijusio Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektų atitiktį ES teisės aktams, įstatymams, Vyriausybės nutarimams ir teisės technikos reikalavimams, norėtume atkreipti projekto rengėjų dėmesį į šias pateiktų projektų nuostatas.

Dėl KMĮ projekto

1. Pagal mokesčių administravimo įstatymo 13 straipsnio 9 punktą konsulinis mokestis yra priskirtas prie mokesčių, administruojamų pagal šį įstatymą. Pagal šio įstatymo 3 straipsnio 3 dalį „Lietuvos Respublikos Seimas turi užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymai, nustatantys naują mokestį, naują mokesčio tarifą, mokesčio lengvatą, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, *įsigaliojotų ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo jų paskelbimo dienos*“. Atsižvelgiant į pateiktų projektų turinį ir projekto rengėjų paaiškinimus, pateiktus aiškinamojo rašto 1 ir 12 punktuose (projektu mažinamas mokestinių lengvatų skaičius nuo 25 iki 16; priėmus projektus bus patvirtinti didesni bei nauji mokesčiai, atsisakius tam tikrų mokestinių lengvatų į valstybės biudžetą bus surenkama daugiau lėšų, siūloma susiaurinti kaip kurias lengvatas), įstatymų įsigaliojimo data turėtų būti nustatyta laikantis minėto Mokesčių administravimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyto reikalavimo. Analogiškas reikalavimas įtvirtintas Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje („Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymai, nustatantys naujus mokesčius, naujus mokesčio tarifus, mokesčio lengvatas, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, įsigalioja ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo oficialaus paskelbimo dienos“).

Abiejuose įstatymuose numatyta išimtis, kad šis reikalavimas dėl įsigaliojimo netaikomas teisės aktams, kuriais Lietuvos nacionalinė teisė derinama su Europos Sąjungos teise, projektų atžvilgiu nėra aktuali, nes, kaip yra numatyta ES teisės akte („gali būti“) ir kaip teigiama projektų lydimuosiuose dokumentuose, projektais įgyvendinamos tik dvi Reglamento (ES) 2019/1155 nuostatos, kurios nesukuria jokių privalomų įpareigojimų valstybėms narėms nuo 2020 m. vasario 2 d. (Reglamento taikymo datos), nes jos palieka „valstybėms narėms nuožiūros laisvę dėl teisinio reguliavimo pasirinkimo nustatant mokestines lengvatas“.

2. Dėl Konsulinio mokesčio įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalies 20 punkto ir šio straipsnio 2 ir 3 dalies (konsulinis mokestis už išankstinę registraciją ir priėmimo laiko rezervavimą dėl konsulinių veiksmų atlikimo naudojantis elektronine registracijos sistema) iš esmės pritariame Teisingumo ministerijos rašte išdėstytoms 16 ir ypač 17 pastaboms. Suprasdami aiškinamajame rašte išdėstytą problemą (drausminti ir finansiškai bausti asmenis, kurie užsiregistravę neatvyksta į konsulinę įstaigą), kurią norima spręsti šiomis projekto nuostatomis, vis dėlto manome, kad asmens registravimas(is) nėra konsulinis veiksmas, tuo labiau jo dydis (5 eurai) negalėtų būti apskaičiuojamas pagal 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas išlaidas. Jei būtų pritarta tokiam siūlymui, tuomet analogiška rinkliava turėtų būti numatyta Rinkliavų įstatyme ir imama visais atvejais, kai suinteresuotas asmuo kur nors užsiregistruoja ir neatvyksta nustatytu laiku.

Siūlome apsvarstyti galimybę atsisakyti tokio savarankiško „konsulinio mokesčio“ bei numatyti reikalavimą, kad asmuo, registruodamasis ir rezervuodamas priėmimo laiką sistemoje, turėtų iš anksto sumokėti dalį konsulinio mokesčio už konsulinį veiksmą ar veiksmus, dėl kurių jis registruojasi, lygią, pavyzdžiui, 5 eurams, kuri, esant įstatyme nustatytoms aplinkybėms, nebūtų grąžinama asmeniui.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad iš projekto 3 straipsnio 2 dalies nėra aišku, ar konsulinis mokestis sumokėto konsulinio mokesčio (už išankstinę rezervaciją) suma mažinamas už kiekvieną, ar tik už kurį nors vieną konsulinį veiksmą tais atvejais, kai asmuo užsiregistruos ir atvyks dėl kelių konsulinių veiksmų.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad projekto 3 straipsnio 3 dalies 2 ir 3 punktai nėra teisingi ir logiški. Jei asmuo atvyksta be išankstinės registracijos, jis dėl šiuose punktuose nurodytų aplinkybių (kai už konsulinį veiksmą neimamas konsulinis mokestis ar kai konsulinis veiksmas negali būti atliekamas) nemokės jokio mokesčio. Priešingai, jei rūpestingai besielgiantis asmuo iš anksto užsiregistruoja ir atvyksta, jis tokiais atvejais patirs išlaidų, nes sumokėtas mokestis nebus grąžinamas.

3. Konsulinio mokesčio įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalyje siūloma numatyti keletą naujų išlaidų, į kurias turi būti atsižvelgiama apskaičiuojant konkretaus konsulinio mokesčio dydį, kategorijų. Šiuo atžvilgiu didžiausias abejones kelia projekto 4 straipsnio 1 dalies 6 punktas (kitas

išlaidas, susijusias su konsulinių veiksmų atlikimo organizavimu, įskaitant bet neapsiribojant, <...> konsulinių veiksmų atlikimui būtinai techninei ir (ar) programinei įrangai įsigyti ar nuomoti, konsulinių pareigūnų civilinės atsakomybės draudimui apmokėti).

Pirmiausia, analogiškos nuostatos nenumato Rinkliavų įstatymas, nors akivaizdu, kad tokias išlaidas (pvz., tas pats atsakomybės draudimas ar įrangos įsigijimas) valstybės institucijos, už kurių teikiamas paslaugas imama rinkliava, patiria. Todėl sunku pagrįsti, kodėl dviem iš esmės analogiškiems mokesčiams (rinkliavoms) nustatomi skirtingi apskaičiavimo būdai.

Antra, frazė „įskaitant bet neapsiribojant“ palieka situaciją visiškai neapibrėžtą, todėl iš esmės tai galėtų būti bet kurios išlaidos, „susijusios su konsulinių veiksmų atlikimo organizavimu“. Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ yra numatyta daugybė išlaidų, kurias patiria valstybė dėl konsulinio pareigūno darbo kitoje valstybėje, todėl neaišku, ar jos visos gali būti laikomos išlaidomis, susijusiomis su konsulinių veiksmų atlikimo organizavimu. Jei šiuo atveju atliekant konsulinius veiksmus tikrai būtent dėl veiksmo yra patiriamos specifinės išlaidos, kurių nepatiria valstybės institucijos teikdamos paslaugas, už kurias imama rinkliava, visos tokios išlaidos turėtų būti nurodytos įstatyme pateikiant jų baigtinį sąrašą.

Galiausia nėra pagrįsta prie tokių išlaidų priskirti (įvardinti), pvz., diplomatinio pašto išlaidas, nes jos patenka į 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų išlaidų kategoriją.

4. Konsulinio mokesčio įstatymo projekto 4 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad Vyriausybė, atsižvelgdama į konsulinio veiksmo atlikimo vietą, gali nustatyti atitinkamą konsulinio mokesčio tarifo indeksavimo koeficientą. Ši nuostata kelia abejonių dėl jos teisėtumo.

Pirmiausia, rinkliavų ir konsulinio mokesčio atžvilgiu konkretūs jų tarifai įstatymuose nenustatomi ir tai daro Vyriausybė, nes jų dydis yra lygus įstatyme nustatytoms faktinėms išlaidoms ir Vyriausybė neturi diskrecijos juos didinti ar mažinti. Projektu siūloma Vyriausybei suteikti visišką diskreciją ir visiškai nėra aišku, kada ir kokiais koeficientais ji turi, o gal tik gali didinti, o kada ji gali nedidinti. Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ yra numatyti gyvenimo lygio vietos koeficientai (nuo 0,95 iki praktiškai 2) ir gyvenamųjų patalpų nuomos lygio vietos koeficientai (0,6-2,3), todėl neaišku, ar konsulinis mokestis būtų nustatytas iš karto diferencijuotai pagal šiuos koeficientus, pagal kuriuos iš jų ir pan. Iš įstatymo projekto neišplaukia, ar Vyriausybė pagal juos ir didins, ar tik kai kuriuos ir kai kuriais atvejais. Toks neapibrėžtumas mokesčių įstatyme negali būti paliktas.

Antra, Mokesčių administravimo įstatymo 7 straipsnyje yra įtvirtintas mokesčių mokėtojų lygybės principas, pagal kurį „taikant mokesčių įstatymus, visi mokesčių mokėtojai dėl šių įstatymų nustatytų sąlygų yra lygūs“. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų, esančių skirtingose padėtyse,

kategorijų atžvilgiu. Vertinant šiame kontekste aptariamą projekto nuostatą matyti, kad mokesčių mokėtojų padėtis yra vienoda, o skiriasi tik konsulinių pareigūnų darbo užmokestis ir pragyvenimo išlaidos, kurias valstybė įsipareigoja mokėti dėl tam tikrų pragyvenimo lygių skirtumų atskirose valstybėse. Todėl situacija, kai asmenys skirtingose valstybėse už tą patį konsulinį veiksmą mokėtų 2-3 kartus didesnę (mažesnę) konsulinį mokestį neatitiktų minėto mokesčių mokėtojų lygybės principo.

Galiausiai, jei konsulinis mokestis būtų indeksuojamas atsižvelgiant į jo atlikimo vietą, tai tokia pati nuostata turėtų būti įtraukta ir į Rinkliavų įstatymą, nes patiriamų išlaidų, pragyvenimo lygis skirtingose Lietuvos vietose (pvz., įstaigos patalpų nuoma Vilniuje ir Visagine) gali būti ženkliai skirtingas.

5. Projekte nuosekliai yra vartojama sąvoka ir pilnas „konsulinio mokesčio“ pavadinimas, tačiau praktiškai visų straipsnių pavadinimuose vartojama tik „mokesčio“ sąvoka. Kadangi projekte nėra įvesta sutrumpinimo ir atsižvelgiant į kitų mokesčių įstatymų praktiką siūlytume visais atvejais vartoti pilną „konsulinio mokesčio“ sąvoką.

6. Projekto 4 straipsnio 4 dalį, kaip siūlė ir Teisingumo ministerija, siūloma papildyti analogišką nuostatą numatančiu Rinkliavų įstatymo 5 straipsnio 3 dalies antruoju sakiniu „Patikslinti valstybės rinkliavos dydžiai įsigalioja nuo einamųjų kalendorinių metų liepos 1 dienos“, prireikus padarant išimtį dėl ES teisės aktų reikalavimų.

7. Abejotume projekto 5 straipsnio 2 dalies tikslingumu, nes maksimalus 500 eurų konsulinio mokesčio dydis jau yra nustatytas 4 straipsnio 1 dalyje, todėl papildomai rašyti nereikėtų (be šios nuostatos aiškinti, kad jis gali būti didesnis nei 500 eurų, nėra pagrindo, nes tokiu atveju turėtų būti pasisakyta, kad 4 straipsnio 1 dalis netaikoma; projekto rengėjų nuožiūra 5 straipsnio 1 dalyje galima būtų paminėti, kad „Vyriausybė, laikydamosi 4 straipsnio 1 dalies ir tiek, kiek tai neprieštarauja <...>“.

8. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 1 punkte keistai skamba frazė „nesusituokusiems ar neturintiems sutuoktinio asmenims“. Akivaizdu, kad pasakymas neturintiems sutuoktinio apima ir nesusituokusius. Be to, remiantis Konstitucinio Teismo praktika, šeima apima daugiau nei vien sutuoktiniai, todėl būtų keista, kad partnerystėje gyvenantys asmenys būtų atleidžiami nuo konsulinio mokesčio, nes jie yra nesusituokę.

9. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 1 punkte netinkamai ir ne visiškai tiksliai atsižvelgta į Teisingumo ministerijos 8 pastabą. Nuostata „neįgaliams, kurių neįgalumas nustatomas Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nustatyta tvarka“ vis tiek visais atvejais reiškia tai, kad jį pagal minėto įstatymo 18 straipsnio 1 dalį turi nustatyti Neįgaliųjų reikalų taryba. Tai visiškai nesprendžia tų problemų, kurias nurodė Teisingumo ministerija. Derinimo pažymoje išdėstyti argumentai, kad Taryba atsižvelgia į kitų ES (EEE) valstybių sprendimus dėl neįgalumo

vis tiek įpareigoja tokį asmenį, kuris gyvena užsienio (ir nebūtinai ES/EEE) valstybėje ir yra neįgalus, kreiptis į Tarybą vien tam, kad galėtų pasinaudoti konsulinio mokesčio nuolaida keičiantis pasą ir pan. Todėl siūlytume rašyti „neįgaliems, kurie pateikia Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme nustatytą neįgalumo lygį patvirtinantį dokumentą“.

10. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 2 punkte minima, kad konsulinis mokestis neimamas už „civilinės būklės aktų įregistravimą ir dokumentų išdavimą“, tačiau projekto 3 straipsnyje nėra tokio konsulinio mokesčio už civilinės būklės aktų *dokumentų išdavimą*.

11. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 5 punkte, atsižvelgiant į Žmonių palaikų laidojimo įstatym⁵ 22 straipsnio 5 dalį, reikėtų rašyti „leidimo žmogaus palaikus *parvežti* į Lietuvą“.

12. Siūlytume apsvarstyti, ar Projekto 6 straipsnio 1 dalies 7 punkte greta tyrėjų neturėtų būti numatyti ir dėstytojai.

13. Siūlytume įsivertinti, ar tikrai pagrįstai (ar taip gali būti praktikoje) Projekto 6 straipsnio 1 dalies 9 punkte numatytos dvi sąlygos, t.y. tarptautinėje sutartyje *numatyti* atvejai ir užsienio valstybė taiko ne mažiau palankias sąlygas“. Kitaip tariant, ar gali būti taip, kad sutartyje numatyta, bet valstybė taiko kitokias sąlygas; ir, jei tai yra abipusiškumo (pariteto) atvejis, tai ar jis bus *numatytas* sutartyje.

14. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 10 punktą siūlytume, kaip įprasta, formuluoti „Lietuvos Respublikos, kitų Europos Sąjungos valstybių narių arba Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečių šeimoms nariams“.

15. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 14 punktą reikėtų pagrįsti. Projekto 6 straipsnis numato, kad 14 punkte numatytais atvejais konsulinis mokestis yra *neimamas*, o Vizų kodekso 16 straipsnio 6 dalis kalba apie atvejus, kai vizos mokesčio dydis gali būti *neimamas arba sumažinamas*. Todėl reikėtų pagrindimo, kodėl nuspręsta neimti konsulinio mokesčio, o ne jį sumažinti.

Be to, keistai atrodo 6 straipsnio 1 dalies 14 punkto formuluotė išskiriant atvejus, kai sprendimą priima konsulinės įstaigos vadovas ir konsulinis pareigūnas. Išvardinti atvejai, kai sprendimą priima konsulinis pareigūnas, ir yra „visi“ atvejai, numatyti Vizų kodekso 16 straipsnio 6 dalyje, kuriais sprendimą priima konsulinės įstaigos vadovas.

16. Projekto 6 straipsnio 1 dalies 16 punkte reikėtų rašyti „kuris kreipėsi *dėl* konsulinio veiksmo atlikimo“.

Dėl RĮ projekto

1. Siekiant vienodos praktikos siūlome šio įstatymo projekto pavadinimą rašyti neatskiriant jungtuku „ir“ 6¹ ir 8 straipsnių, t.y. „<...>1, 6, 6¹, 8 straipsnių ir įstatymo priedo“. Atitinkamai reikėtų patikslinti Vyriausybės nutarimo projekto pavadinimą ir 1 punktą, aiškinamąjį raštą bei kitus lydimuosius dokumentus.

2. RĮ įstatymo projekto 2 straipsnio 2 daliai, kuria keičiamas galiojančio įstatymo 6 straipsnio 5 punktas, aktualūs šios išvados 8 punkte išdėstyti pastebėjimai.

3. RĮ įstatymo projekto 2 straipsnio 5 daliai, kuria keičiamas galiojančio įstatymo 6 straipsnio 12 punktas, aktualūs šios išvados 14 punkte išdėstyti pastebėjimai.

4. RĮ įstatymo projekto 2 straipsnio 10 daliai, kuria galiojančio įstatymo 6 straipsnis papildomas 31 punktu, aktualūs šios išvados 12 punkte išdėstyti pastebėjimai.

5. RĮ įstatymo projekto 3 straipsniu keičiamo galiojančio įstatymo 6¹ straipsnio 1 dalyje siūlome rašyti „3 straipsnio 1 dalies 1 *ar* 15 punktuose“.

6. Siūlome įsivertinti, ar tikrai tinkamai suformuluota RĮ įstatymo projekto 3 straipsniu keičiamo galiojančio įstatymo 6¹ straipsnio 2 dalis, pagal kurią nuo rinkliavos už dokumentų *tvarkymą* atleidžiami asmenys, sumokėję konsulinį mokestį už dokumentų konsulinėje įstaigoje *priėmimą ir perdavimą*. Manome, kad tvarkymas yra platesnė sąvoka.

Dėl Vyriausybės nutarimo projekto

Vyriausybės nutarimo projekto 2 punkte reikėtų nurodyti konkretaus viceministro, kurį Vyriausybė įgalioja atstovauti Seime svarstant projektus, vardą ir pavardę.

Teisės grupės vyriausiasis patarėjas

Deividas Kriaučiūnas

Deividas Kriaučiūnas, tel. 870663817, el. p. deividas.kriauciunas@lr.lt